

POSTANOWIENIE

Dnia 19 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania I. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Częstochowie

o wysokość emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 19 listopada 2024 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z dnia 9 maja 2023 r., sygn. akt III AUa 260/21,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Częstochowie na rzecz I. R. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z ustawowymi odsetkami z art. 98 § 1¹ k.p.c.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 stycznia 2021 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie oddalił odwołanie ubezpieczonego I. R. od decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Częstochowie z dnia 13 sierpnia 2020 r., przyznającej prawo do emerytury, poczynając od 1 lipca 2020 r., i obliczającej jej wysokość przy zastosowaniu między innymi art. 25 ust. 1b ustawy z 17 grudnia

1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm.; dalej ustawa emerytalna).

Sąd Apelacyjny w Katowicach, wyrokiem z dnia 9 maja 2023 r., zmienił częściowo wyrok Sądu Okręgowego oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Częstochowie z dnia 13 sierpnia 2020 r. stwierdzając, że przy wyliczeniu podstawy emerytury ubezpieczonego I. R. potrąceniu podlegają wyłącznie kwoty emerytury przyznanej w obniżonym wieku wypłacone po osiągnięciu przez ubezpieczonego wieku uprawniającego do nabycia emerytury w wieku powszechnym.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej jest uzasadniony, gdyż nie uwzględniono, że ubezpieczony skorzystał z możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę w wieku 60 lat ze względu na pracę w warunkach szczególnych, którą to emeryturę pobierał od 15 czerwca 2009 r. Skoro ubezpieczony skorzystał z przysługującego mu uprawnienia przejścia na wcześniejszą emeryturę na długo przed wejściem w życie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, i w chwili przejścia na emeryturę wcześniejszą, czyli w 2009 r., nie mógł się spodziewać, że decyzja ta będzie miała wpływ na sposób ustalenia wysokości świadczenia w ramach emerytury powszechnej, to przy wyliczeniu podstawy obliczenia emerytury ubezpieczonego potrąceniu podlegają wyłącznie kwoty emerytury w wieku obniżonym wypłacone po osiągnięciu przez ubezpieczonego wieku uprawniającego do nabycia emerytury w wieku powszechnym. Zdaniem Sądu drugiej instancji, sytuacja prawna skarżącego była więc analogiczna jak kobiet urodzonych w 1953 r. i powinna mieć do niego odpowiednie zastosowanie wykładnia zaprezentowana w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16.

Organ rentowy w skardze kasacyjnej od powyższego wyroku zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, przez jego błędną wykładnię, skutkującą pominięciem reguły wskazanej w tym przepisie, dodanym na mocy ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r., poz. 637) zmieniającej ustawę emerytalną z dniem 1 stycznia 2013 r., z którego wynika, że ubezpieczonemu, który pobrał emeryturę na podstawie

przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 984), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne z pominięciem okresu poprzedzającego emeryturę wypłacone przed osiągnięciem przez ubezpieczonego wieku powszechnego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy wskazał, że wykładnia art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej pozwoli na prawidłowe i jednolite stosowanie wskazanego przepisu prawa. Podkreślił, że orzeczenie Sądu Apelacyjnego w przedmiotowej kwestii jest zupełnie odmienne od wyroków innych sądów powszechnych oraz dotychczasowego stanowiska Sądu Najwyższego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalona jest wykładnia, że art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, zgodnie z jego literalnym brzmieniem, nakazuje pomniejszyć podstawę obliczenia emerytury „o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, dotyczy więc kwot emerytur pobranych od rozpoczęcia ich wypłaty na rzecz świadczeniobiorcy, niezależnie od tego, kiedy wypłata się rozpoczęła, nawet jeśli nastąpiło to przed dniem 1 stycznia 2013 r. (wyroki z dnia 9 lipca 2020 r., III UK 67/19, z dnia 17 grudnia 2019 r., III UK 382/18, z dnia 13 czerwca 2018 r., III UK 90/17, z dnia 12 września 2017 r., II UK 381/16, z dnia 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15).

Skarżący podkreślił, że w dotychczasowym orzecznictwie (z wyjątkiem wyroków z dnia 6 maja 2021 r., III USKP 52/21 oraz z dnia 18 stycznia 2022 r., III USKP 98/21), Sąd Najwyższy stał na stanowisku, że skorzystanie z przywileju przejścia i pobrania wcześniejszych emerytur na podstawie przepisów szczególnych dotyczących emerytur dla niektórych ubezpieczonych uzasadnia i proporcjonalnie usprawiedliwia pomniejszenie podstawy wymiaru emerytury ustalonej na podstawie art. 24 ust. 1 i następnych ustawy emerytalnej o sumy poprzednio pobranych wcześniejszych emerytur, przy zastosowaniu mechanizmu ustalania wysokości świadczeń emerytalnych w zależności od proporcjonalnego prognozowanego „średniego trwania życia” osoby uprawnionej, ponieważ osobom uprawnionym do takich samych rodzajowo świadczeń powinna przysługiwać

emerytura ustalana według takich samych (równych) zasad obliczania jej wysokości bez względu na datę złożenia wniosku emerytalnego. Ponadto orzeczenia sądów powszechnych nie są jednolite.

Ubezpieczony, w odpowiedzi na skargę, wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie od skarżącego na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Przesłanka w postaci potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (na którą powołuje się skarżący) występuje wtedy, gdy określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni bądź gdy jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK104/08, LEX nr 424365, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Należy zatem podkreślić, że o rzeczywistych rozbieżnościach w judykaturze można mówić tylko wówczas, gdy brak zgodności rozstrzygnięć dotyczy takich samych lub bardzo zbliżonych stanów faktycznych, co skarżący powinien wykazać (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 577/17, LEX nr 2497710).

Przedstawiane wątpliwości i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest też wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43).

Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493).

Skarżący nie spełnił powyższych wymagań przede wszystkim dlatego, że wskazywane przez niego wyroki Sądu Najwyższego nie potwierdzają zgłaszanej rozbieżności co do interpretacji art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 maja 2021 r., III USKP 52/21 (LEX nr 3252696) uznał, że w stosunku do mężczyzn urodzonych w latach 1949-1953, którzy spełnili warunki przejścia na emeryturę nauczycielską bez względu na wiek w ciągu dziesięciu lat od dnia 1 stycznia 1999 r. na podstawie art. 88 ust. 2a ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 1762 ze zm., aktualnie Dz.U. z 2024 r., poz. 986), potrąceniu podlegają wyłącznie kwoty emerytur w wieku obniżonym wypłaconych po osiągnięciu przez ubezpieczonych wieku uprawniającego do nabycia emerytury w wieku powszechnym (art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej). Stanowisko to zaakceptował

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 stycznia 2022 r., III USKP 98/21 (LEX nr 3352121). Zaznaczyć należy, że oba te wyroki dotyczyły mężczyzn urodzonych w latach 1949-1953, którzy spełnili warunki przejścia na emeryturę nauczycielską bez względu na wiek w ciągu dziesięciu lat od dnia 1 stycznia 1999 r. Z przedstawionej w nich argumentacji wynika, ogólnie rzecz ujmując, że nabyli oni prawo do emerytury nauczycielskiej, o jakiej mowa w art. 88 Karty Nauczyciela wtedy, gdy na mocy ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw obowiązywał już art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, zgodnie z którym jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46, 50, 50a, 50e lub 184, a także art. 88 lub art. 88a ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Tego rodzaju układ okoliczności powoduje, że ubezpieczeni ci, podobnie jak kobiety z rocznika 1953, w chwili przejścia na emeryturę w wieku obniżonym, po pierwsze, nie mogli spodziewać się tego, że decyzja ta spowoduje obniżenie świadczenia powszechnego i po drugie, (czego nie dostrzegł Sąd drugiej instancji i co jest najistotniejsze w ocenie prawnej) nie mieli możliwości zmiany konsekwencji podjętych decyzji w okresie *vacatio legis* ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r., P 20/16, OTK-A 2019, poz. 11 oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2019 r., III UZP 5/19, OSNP 2020 nr 6, poz. 57).

Natomiast wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2020 r., III UK 67/19, LEX nr 3108057 oraz z dnia 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15 (OSNP 2017 nr 11, poz. 151) dotyczy ubezpieczonych, którzy urodzili się odpowiednio w 1943 r. i w 1947 r., a sprawy dotyczyły przeliczenia emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej. Inna jest zatem w nich nie tylko podstawa faktyczna, ale i prawna.

Z kolei w wyrokach z dnia 17 grudnia 2019 r., III UK 382/18 (LEX nr 3011971) oraz z dnia 13 czerwca 2018 r., III UK 90/17 (LEX nr 2511944), z dnia 12 września 2017 r., II UK 381/16 (LEX nr 2376896) Sąd Najwyższy oceniał sytuację kobiet, które wiek emerytalny osiągnęły jeszcze przed uchwaleniem ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, miały więc możliwość zmienić konsekwencje podjętej decyzji o skorzystaniu z prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym (składając wniosek o emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego w okresie *vacatio legis* ustawy z dnia 11 maja 2012 r.).

Jak się wydaje, skarżący rozbieżności w orzecznictwie upatruje w argumencie użytym we wszystkich tych wymienionych ostatnio wyrokach, akceptującym zasadę, że możliwość przejścia z systemu zdefiniowanego świadczenia (obliczonego według zasad wynikających z art. 53 ustawy emerytalnej) do systemu zdefiniowanej składki wiąże się z koniecznością pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury kapitałowej „o sumę kwot pobranych emerytur”, uznając, że jest to stanowisko przeciwne do wyrażonego w wyrokach III USKP 52/21 i III USKP 98/21. Nie jest to twierdzenie prawdziwe, gdyż również i w tych wyrokach Sąd Najwyższy podzielił pogląd, że skorzystanie z przywileju przejścia i pobrania wcześniejszych emerytur na podstawie przepisów szczególnych dotyczących emerytur dla niektórych ubezpieczonych, uzasadnia i proporcjonalnie usprawiedliwia pomniejszenie podstawy wymiaru emerytury ustalonej na podstawie art. 24 ust. 1 i następnych ustawy emerytalnej o sumy poprzednio pobranych wcześniejszych emerytur, tyle tylko że ograniczył mechanizm pomniejszania emerytur do kwoty emerytur w wieku obniżonym wypłaconych po osiągnięciu przez ubezpieczonych wieku uprawniającego do nabycia emerytury w wieku powszechnym.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz art. 108 § 1 i art. 98 § 1 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2023 r., poz. 1964), orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[a!]